

Geweldloos, maar actief

‘En wat nou als je Hitler had kunnen doden?’

Sinds een paar jaar ben ik een heuse pacifist. Het valt me op dat bovenstaande vraag meestal vroeg voorbij komt als ik er met mensen over praat. Sommigen zeggen dat ik blij mag zijn dat er in 1945 geweld is gebruikt om ‘ons’ te bevrijden. Ik moet bekennen dat dit me altijd wel confronteert. Wie ben ik om me pacifist te noemen? En wat betekent mijn keuze voor actieve geweldloosheid?

Ik ben opgegroeid in een gezin met twee jongere zusjes. Bij ons werd alles verbaal opgelost. Misschien is dat het wel: ik heb het niet zo op vechten. Die ene keer dat ik een iets te bijdehante opmerking maakte en paar rake klappen op mijn hoofd kreeg, deed ik niets. Zo pacifistisch was ik wel, maar dit had meer te maken met mijn onvermogen om iets beters te verzinnen.

De principiële kant van het verhaal begon toen ik theologie ging studeren. Ik raakte in de ban van de radicale ethiek die ik las in de theologie van de zestiende-eeuwse anabaptisten, auteurs als John Howard Yoder en Stanley Hauerwas en de activist Shane Claiborne. Ze beweerden allemaal hetzelfde: Jezus’ woorden in de Bergrede, dat hele verhaal over je vijanden liefhebben en geen kwaad met kwaad vergelden... hij meende het echt! Ik raakte overtuigd van deze opvatting en voor ik het wist was ik het geworden: een pacifist. Misschien een wat passief-agressieve pacifist, vooral druk met anderen overtuigen van mijn gelijk op dit punt.

Staatsgodsdienst

Een veelgehoord theologisch bezwaar tegen christelijk pacifisme is de Bijbelpassage in Romeinen 13 waarin Paulus schrijft dat de overheid in dienst van God staat en niet voor niets ‘het zwaard draagt’. Maar nergens worden volgelingen van Jezus hier opgeroepen om zelf dat zwaard ook te gaan dragen. Nog maar een paar zinnen eerder (in hoofdstuk 12) roept Paulus op nooit kwaad met kwaad te vergelden, maar de vijand te eten te geven als hij honger heeft.

De eerste driehonderd jaar na Christus was de kerk een vervolgte minderheid met een geweldloze ethiek. Grote veranderingen kwamen nadat het christelijk geloof gelegaliseerd werd en zeker nadat het tot staatsgodsdienst van het Romeinse Rijk werd uitgeroepen. De woorden uit Jezus’ Bergrede mochten misschien nog letterlijk gelden voor ‘speciale’ gelovigen zoals monniken, maar verder doelden ze op een bepaalde hartsgesteldheid. Of ze waren vooral bedoeld om je te laten voelen dat je als het toch nooit goed kon doen en dus Gods genade nodig had. Hoewel het kort door de bocht is om te stellen dat het Christendom als staatsreligie niets goeds heeft gebracht, heeft het veel rampzalige gevolgen gehad: kruistochten, heksenjachten, het verbranden van ketters en het concept van ‘rechtvaardige oorlog’. Ik dank God op mijn blote knieën dat de tijd van het machtige Christendom nu echt voorbij is. Ik ben er heilig van overtuigd dat het geen toeval is dat onlangs een conferentie plaatsvond in het Vaticaan waar priesters, bisschoppen,

nonnen, vredesactivisten en veel mensen uit oorlogsgebieden bij elkaar kwamen. Samen stelden ze een statement op waarin ze de Rooms-Katholieke Kerk oproepen het idee van ‘rechtvaardige oorlog’ af te schaffen en aan actieve geweldloosheid te werken. Het verbaast mij niet dat de Theologische Universiteit Kampen een conferentie organiseert over dit zelfde onderwerp.

In 1984 hield de theoloog Ron Sider een speech op een wereldconferentie van Doopsgezinden die bekendstaan om hun principiële keuze voor geweldloosheid. Hij stelde daar de volgende prikkelende vraag: ‘Wat zou er gebeuren als Christenen zich met dezelfde discipline en zelfopoffering geweldloos zouden inzetten voor vrede als legers zich inzetten voor oorlog?’

Actieve vredestichter

In september 2015 begon ik met de masteropleiding *Peace, Trauma & Religion* aan de Vrije Universiteit en in maart bezocht ik met studiegenoten Colombia. Hier ontmoetten we de *Christian Peacemaker Teams* (CPT), die geprikkeld door deze vraag van Ron Sider op verschillende plekken in de wereld mensen bijstaan in geweldloos verzet tegen onrecht. Zo ook in Colombia. De ontmoetingen daar leerden me hoe geweldloosheid niet simpelweg ‘niets doen’ is en pacifisme niet passief. Jezus gaat zijn volgelingen voor in een derde weg: hij vocht niet, hij vluchtte niet, maar sprak zich uit tegen onrecht en was zelfs bereid ervoor te sterven. Zijn keuze heeft tweeduizend jaar geleden de wereld voorgoed veranderd.

Ik vind de vraag van Ron Sider interessanter dan die Hitler-vraag. Het laat me niet los. Wat zou er gebeuren als de kerk Jezus’ derde weg massaal zou volgen? En wat als ik het zelf echt serieus neem? Misschien dat ik ook nog eens verander in een actieve vredestichter. Ik hoop en bid.

Daan Savert

‘Ik dank God dat de tijd van het machtige Christendom nu echt voorbij is’